

НАУЧНО ИСТРАЖИВАЧКИ ПРОЈЕКАТ

**„НАЧЕЛА ДОБРЕ ВЛАДАВИНЕ – НАЧЕЛО
ПРАВНЕ СИГУРНОСТИ И НАЧЕЛО
ПРАВИЧНОСТИ“**

ТЕМАТСКИ ЗБОРНИК - ПРОЈЕКАТ

Косовска Митровица
2018. године

НАУЧНО ИСТРАЖИВАЧКИ ПРОЈЕКАТ
*„Начела добре владавине – начело правне сигурности и начело
правичности“ за период 2016-2018. година*

Издавач:

Правни факултет у Приштини са привременим седиштем у Косовској
Митровици

За издавача

Проф. др Владан Михајловић, декан

Главни и одговорни уредник

Проф. др Владимир Боранијашевић, руководиолац пројекта

Секретар пројекта

Проф. др Јелена Беловић

Уређивачки одбор:

Проф. др Владан Михајловић

Проф. др Марија Крвавац

Проф. др Олга Јовић Прлаиновић

Проф. др Дејан Мирковић

Доц. др Саша Атанасов

Технички уредник

Младен Годоровић

Дизајн корица

Кварк Краљево

Штампа

Кварк Краљево

Тираж:

50 примерака

ISBN 978-86-6083-055-7

**Штампање овог зборника помогло је Министарство просвете, науке и
технолошког развоја Републике Србије**

Др Страхиња МИЉКОВИЋ*

347.74:336.71(497.11)

ПРАВНИ ОДНОСИ КОД УГОВОРА О ФАКТОРИНГУ У ЗАКОНОДАВСТВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Апстракт: Факторинг је финансијска услуга купопродаје постојећег недоследог или будућег краткорочног новчаног потраживања, насталог по основу уговора о продаји робе или пружања услуга у земљи и иностранству. Предмет уговора о факторингу може бити свако постојеће недоследо или будуће, цело или делимично, краткорочно новчано потраживање које је настало по основу уговора о продаји робе или пружања услуга, закљученог између правних лица и предузетника. У раду се акценат ставља на узајамност права и обавезе фактора и уступаоца потраживања и предвиђеним позитивно-правним законским решењима.

Кључне речи: факторинг, уговор о факторингу, фактор, уступаца, права, предмет уговора, потраживање, обавезе, закон.

1. УВОД

Као специфичан финансијски инструмент финансирања пословања факторинг¹ све више добија на значају на макро и на микро нивоу. Факторинг као специфична парабанкарска операција комплементаран је са традиционалним банкарским пословима.² Правна теорија и пословна пракса дуго је факторинг сврставала у ред самосталних правних послова без икаквих обележја банкарског посла.³ Данас преовлађује становиште да је

* Доцент, Правни факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, strahinja.miljkovic@pr.ac.rs.

¹ Етимолошко значење речи факторинг (*factoring*) потиче од латинске речи *facere* (водити), односно од енглеске речи *factor* која у свом изворном значењу означава агента, комисионара или посредника. Поред језичке неодређености реч „факторинг“ има своје устаљено значење у банкарској пословној пракси и теорији. - Горенц, В., *Уговор о факторингу*, Загреб, 1988, 3.

² Ђорђевић, Б., Тржишни потенцијали националног и међународног факторинга у Србији, *Банкарство*, бр. 1-2008, 25.

³ Више о правој природи видети, Зиндовић, И., Правна природа и односи из уговора о факторингу, *Гласник права*, год. II, бр. 1., 2011, 17-19, доступно на: www.jura.kg.ac.rs/gp (file:///D:/Downloads/gpII-1-2011-2-Zindovic.pdf).

факторинг самостални банкарски посао.⁴ Може се закључити да је посао факторинга финансијска услуга купопродаје постојећег недospelог или будућег краткорочног новчаног потраживања,⁵ насталог по основу уговора о продаји робе или пружања услуга у земљи и иностранству.⁶

Факторинг као посао финансирања краткорочних потраживања у себи садржи четири основне функције, и то: 1) финансирање клијента на основу зајма уступиоцу или путем аванса датог клијенту (авансно финансирање)⁷ или на основу продаје потраживања фактору (дисконтно финансирање);⁸ 2) наплата потраживања (*collection* – инкасо наплата); 3) преузимање ризика (обезбеђење) наплате потраживања (*del credere* функција) и 4) услужна

⁴ Разлог оваквог гледишта налазимо у званичним одлукама државно–контролних органа који банке где се факторинг сврстава као један од банкарских послова.

⁵ Потраживање које доспева на наплату у року до годину дана од дана продаје робе, односно од тренутка пружања услуге, дефинисаног уговором о продаји робе или пружања услуга, може се сматрати краткорочним потраживањем.

⁶ Члан 2. ст. 1 (1)., Закона о факторингу, „Сл. Гласник РС“, бр. 62/2013.

⁷ Авансно финансирање - фактор исплаћује клијенту претежни део износа потраживања, али задржава између 10% и 30% од износа потраживања на посебном рачуну. Финансирање клијента има карактер обезбеђеног кредита, јер потраживање остаје у својини клијента. На тај начин фактор преузима на наплату целокупно потраживање али исплаћује клијенту мањи износ од пуне номиналне вредности потраживања (најчешћа авансна стопа је 70%) и на тај начин се ствара резерва којом се врши покриће евентуално ненаплаћеног потраживања. Фактор, дакле, формира резерву (типична резерва је 30% од преузетог потраживања) за случај да настану евентуални приговори дужника (купца) по испорученој роби (приговори квалитета, квантитета робе и др.) и тај се износ уплаћује назад клијенту или након наплате потраживања или након доспелости фактуре. Авансно финансирање представља алтернативу уговору о кредиту - Керковић, М. Т., Уговор о факторингу у преднацрту Грађанског законика, 4, доступно на: www.academia.edu/28593161/UGOVOR_O_FAKTORINGU_U_PREDNACRTU_GRADJA_NSKOG_ZAKONIKA_SRBIIJE

⁸ Дисконтно финансирање - подразумева да фактор уплати комплетну суму клијенту, умањену за накнаде, у које спадају камате за период доспелости потраживања, трошкови преузетог ризика плаћања, управљања потраживањима и др. а висина накнада се креће у износу од 4,5% до 5,5% од номиналне вредности потраживања, с тим што код ризичнијих потраживања она може ићи и до 12% од укупног износа потраживања. Код овог варијетета фактор постаје власник преузетог потраживања, па, стога, износ који фактор уплаћује клијенту представља, заправо, цену купљеног потраживања, умањену за дисконт. Овај облик факторинга јесте продаја потраживања фактору од стране уступиоца, коју предвиђа српски Закон о факторингу као једини облик факторинг посла. – Ibid, 5, доступно на: www.academia.edu/28593161/UGOVOR_O_FAKTORINGU_U_PREDNACRTU_GRADJANSKOG_ZAKONIKA_SRBIIJE

функција (књиговодствене, евиденционе, саветодавне и друге *outsourcing* услуге).⁹

Повећање обима производње и немогућности да мала и средња привредна друштва обезбеде повољне кредитне линије стварају све неопходне услове развоја факторинг тржишта у Р. Србији.¹⁰ Прилив свежег капитала представља „луксуз“, а то из разлога јер се право на потраживања остварује у дужем временском периоду (30-90 дана)¹¹ са високим степеном ризика наплате потраживања. Применом факторинг механизма, малим и средњим привредним друштвима пружа се могућност да приступе алтернативном извору финансирања.¹² Факторинг у извозно оријентисаним економијама је један од незаобилазних финансијских инструмената финансирања малих и средњих компанија.¹³ Подршка монетарних, пореских и законодавних органа¹⁴ ствара стабилне основа за развој факторинг

⁹ Art. 1(2)(b) UNIDROIT Convention on International Factoring, Ottawa, 28 May 1988. доступно на: <https://www.unidroit.org/instruments/factoring>

¹⁰ Према подацима 14 фактора, промет факторинга у 2016. години износио је 527.969.162 евра што је за 7,8 % више у односу на 2015. годину када је износио 489.681.363 милиона евра. Ипак, раст у 2016. години је више него дупло мањи од раста оствареног у 2015. години, када је, према ревидираним подацима, износио 18,7% (2015/2014). – *Извештај о оставреном промету факторинга у 2016. години*, Привредна комора Србије, Београд, 2017, доступно на: <http://www.kombeg.org.rs/Slike/UdrFinansijskeOrganizacije/2017/Izvestaj%20o%20ostvarenom%20prometu%20faktoringa%20u%202016%20godini.pdf>, 2.

¹¹ Kerkovic M. T., and Mihajlov D. K., Factoring in the Changing Environment: Legal and Financial Aspects / *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 44, 2012, 429.

¹² У структури портфолиа за 2016. годину, највеће учешће има трговина са 55,33% (292,1 мил евра) затим прерађивачка индустрија са 14,58%, (метална и електро индустрија са 8,26%, пољопривреда и прехрамбена индустрија са 6,81%, па следе хемија, грађевинарство, и информационо-комуникационе технологије са уделом од 3,04 %.– *Извештај о оставреном промету факторинга у 2016. години*, Привредна комора Србије, доступно на: <http://www.kombeg.org.rs/Slike/UdrFinansijskeOrganizacije/2017/Izvestaj%20o%20ostvarenom%20prometu%20faktoringa%20u%202016%20godini.pdf>, 10.

¹³ Доступно на: <https://fci.nl/en/about-factoring/statistics>; Више о томе видети у раду: Borgia, J. D., Burgess, O. D., and Shank, T., Factoring Accounts Receivable for Small-Business Customers, *Commercial Lending Rev.* 38., March 2003, 38-45.

¹⁴ Разлози правног нормирање факторинга су: а) потреба финансирања обртних средстава; б) заштита од кредитног ризика; в) управљањем потраживањем и г) наплатом потраживања. Закон о факторингу карактерише и то да је добрим делом преузео решења конвенцијског права. Закон регулише појам и предмет факторинга, учеснике факторинга, услове и начин обављања факторинга, врсте факторинга, права и обавезе учесника у факторингу, уговор о факторингу, обрнути факторинг и надзор над обављањем факторинга, Чл. 1., Закона о факторингу *Сл. Гласник РС, бр. 62/2013*.

пословања, а то превасходно из разлога јер имају интерес да поспешују развој домаће производње и извоза.¹⁵

2. ПОЈАМ, ПРЕДМЕТ И ФОРМА УГОВОРА О ФАКТОРИНГУ

2.1. Појам и предмет уговора о факторингу

Уговор о факторингу представља такав правни посао код кога фактор откупљује потраживање клијента уз дисконт (о доспелости или пре доспелости), са правом регреса фактора према продавцу потраживања или без њега – прави факторинг, односно правни посао којим се уступилац потраживања обавезује да пренесе на фактора постојећа или будућа потраживања ради наплате, а фактор се обавезује да уз провизију и наплату трошкова наплати потраживања – неправи факторинг.¹⁶

Предмет уговора о факторингу може бити свако постојеће недоспело или будуће,¹⁷ цело или делимично, краткорочно новчано потраживање¹⁸ које је настало по основу уговора о продаји робе или пружања услуга, закљученог између правних лица и предузетника.¹⁹ Одредба у уговору о факторингу којом се врши продаја будућег потраживања производи правно дејство моментом настанка тог потраживања.²⁰ Предмет факторинга може бити новчано потраживање правног лица и предузетника које је настало по основу уговора о продаји робе или пружања услуга закљученог са корисником средстава буџета Републике Србије, буџета аутономне покрајине или буџета јединица локалне самоуправе, као и корисником средстава организација за

¹⁵ У структури укупног промета доминантан је домаћи факторинг, са учешћем од 90,3%, што је незнатно повећање у односу на 2015. Годину, када је износило 89,4%. Домаћи факторинг бележи раст од 8,9%, а инофакторинг пад од 1,4%. Највећи раст у структури факторинга остварио је обрнути факторинг, који је 11 пута већи у односу на претходну годину, као и факторинг без регреса, са растом од 34% укупно, односно 35% на домаћем тржишту а 30,5 % на инотржишту. На ино тржишту и поред забележеног пада укупног промета, евидентан је раст двофакторског промета од 46,5% – *Извештај о оставреном промету факторинга у 2016. години*, Привредна комора Србије, доступно на: <http://www.kombeg.org.rs/Slike/UdrFinansijskeOrganizacije/2017/Izvestaj%20o%20ostvareno%20prometu%20faktoringa%20u%202016%20godini.pdf>, 2.

¹⁶ Васиљевић, М., *Трговинско право*, Београд, 2011, 370.

¹⁷ Будуће потраживање може бити предмет уговора о факторингу само ако је: а) одредиво и б) ако је уговором садржан податак о томе ко ће бити дужник таквог потраживања.

¹⁸ Краткорочно потраживање је потраживање које доспева на наплату у року до годину дана од дана продаје робе или пружања услуга.

¹⁹ Члан 2. ст. 1 (2)., Закона о факторингу „Сл. Гласник РС“, бр. 62/2013.

²⁰ Члан 3. ст. 1., Закона о факторингу „Сл. Гласник РС“, бр. 62/2013.

обавезно социјално осигурање.²¹ Само потраживања која настају између правних лица могу бити предмет уговора о факторингу. Потраживања која настају на основу уговорног односа физичких лица не могу бити предмет уговора о факторингу већ као таква су предмет уговора о цесији. Од значаја је и то да предмет факторинга не може бити потраживање настало по основу продаје робе или пружања услуга за личне, породичне или потребе домаћинства.²²

Уговори о факторингу једног уступилаца закључени са различитим факторима, а који имају за предмет продају истог потраживања су забрањени, и сваки такав накнадно закључен уговор ништав је.²³ Допуштено је да уступилац закључи више уговора са различитим факторима али само под условом да предмети продаје потраживања имају различит правни основ. Предмет уговора може се даље продавати и преносити с једног фактора на другог фактора, изузев ако то није изричито забрањено уговором о факторингу.²⁴

Основним уговором (уступилац – поверилац из основног посла и дужник) или општим условима пословања дужника може бити предвиђена забрана продаје потраживања. Без обзира да ли је наведена забрана предвиђена основним уговором или општим условима пословања дужника она не производи правно дејство односно уступилац своје потраживање може продати фактору. Ипак, да би уступилац могао и поред забране продати своје потраживање фактору неопходно је испуњење два услова и то: а) да је у складу са законом и б) да другачије није уређено међународним уговором.²⁵ Недореченост законодавца остаје у погледу шта се има сматрати међународним уговором. Да ли се у овом случају ради о међународном уговору када су стране из земаља потписница конвенције или се ради међународном уговору када је само једна чланица потписница конвенције или када ни једна од страна није потписница конвенције.

2.2. Форма уговора

Факторинг без обзира на појавне форме може се једино реализовати на основу уговора. Уговор о факторингу се може закључити у писаној или електронској форми. Закључење уговора у писаној или електронској форми

²¹ Члан 2. ст. 2., Закона о факторингу, „Сл. Гласник РС“, бр. 62/2013.

²² Члан 4. ст. 2., Закона о факторингу, „Сл. Гласник РС“, бр. 62/2013.

²³ Члан 22. ст. 1., Закона о факторингу Сл. Гласник РС, бр. 62/2013.

²⁴ Члан 31., Закона о факторингу Сл. Гласник РС, бр. 62/2013.

²⁵ Члан 30., Закона о факторингу Сл. Гласник РС, бр. 62/2013.

су решење конвенцијског права.²⁶ Уговор чији предмет није дефинисан у складу са законом, не може се сматрати уговором о факторингу. Иако постоји тежња да се омогући бржи долазак до обртног капитала, уговор о кредиту или зајму не може се сматрати уговором о факторингу.²⁷

Уговор о факторингу поред форме у којој мора бити сачињен неопходно је да садржи и:

- 1) податке о уговорним странама;
- 2) податак о врсти факторинга;
- 3) основ и податке о потраживању које је предмет уговора;
- 4) износ, начин обрачуна и исплате откупљеног потраживања уступиоцу;
- 5) износ, начин обрачуна и исплате накнаде фактору;
- 6) право фактора на камату и друге трошкове, који могу проистећи из реализације уговора;
- 7) датум закључивања уговора;
- 8) потписе законских заступника сваке уговорне стране, другог лица овлашћеног за потписивање уговора или пуномоћника ових лица.²⁸

3. ВРСТЕ ФАКТОРИНГА И СУБЈЕКТИ ФАКТОРИНГ ОДНОСА

3.1. Врсте факторинга

Закон посебну пажњу посвећује врстама факторинга, предвиђајући следеће врсте и то:

- 1) домаћи и међународни;
- 2) са (неправи) и без (прави) права регреса и
- 3) обрнути факторинг.

Домаћи факторинг је факторинг чији је предмет продаја потраживања настала продајом робе или пружањем услуга између домаћих субјеката на унутрашњем тржишту. Међународни факторинг је онај факторинг чији је предмет продаја потраживања насталог у спољнотрговинском промету робе и услуга, а у складу са одредбама закона којим се регулише спољнотрговинско пословање.²⁹ Међународни факторинг се обавља у: 1) једнофакторском³⁰ или 2) двофакторском систему.³¹

²⁶ Више о томе видети UNIDROIT Convention on International Factoring, Ottawa, 28 May 1988. доступно на: <https://www.unidroit.org/instruments/factoring>

²⁷ Члан 19 ст. 3., Закона о факторингу *Сл. Гласник РС*, бр. 62/2013.

²⁸ Члан 20, Закона о факторингу, „Сл. Гласник РС“, бр. 62/2013.

²⁹ Закон о спољнотрговинском пословању, „Сл. гласник РС“, бр. 36/2009, 36/2011 - др. закон, 88/2011 и 89/2015 - др. закон.

³⁰ Једнофакторском систем када у факторингу учествује само један фактор.

Факторинг без права регреса (прави факторинг) је факторинг у којем фактор преузима ризик наплате потраживања на себе. Ризик наплате потраживања, обухвата ризик неспособности плаћања од стране дужника. Факторинг са правом регреса (неправи факторинг) пружа могућност да уступилац одговара фактору за наплативост потраживања (на дан доспелости потраживања). Ако уговором није наведено да ли се ради о факторингу са или без права регреса, увек се полази од претпоставке да је у питању факторинг са правом регреса.³²

Обрнути факторинг³³ је посебна врста факторинга који се уговара између фактора и дужника из уговора о продаји робе или пружања услуга у земљи и иностранству, на основу кога фактор, преузимањем фактура од дужника, преузима његову обавезу плаћања према повериоцима, а има право наплате од дужника у року из уговора о продаји робе или пружања услуга у земљи и иностранству.³⁴ Правноваљаност посла обрнутог факторинга зависи од обезбеђивања сагласности повериоца. Дужник је у обавези да обезбеди сагласност повериоца, у супротном не може доћи до закључења уговора о обрнутом факторингу. Корисници средстава буџета Републике Србије, буџета аутономне покрајине или буџета јединица локалне самоуправе, као и корисници средстава организација за обавезно социјално осигурање не могу бити учесници у обрнутом факторингу.³⁵

3.2. Субјекти факторинг уговорног односа

Стране које учествују у факторинг пословном односу су:

- 1) уступилац;
- 2) фактор и
- 3) дужник.

Фактор као субјект који купује потраживање од уступеоца може се јавити као: 1) банка; 2) акционарско друштво или друштво ограничене одговорности и 3) страна банка или страном привредно друштво. Једино привредно друштво организовано у форми А.Д. или Д.О.О., а са седиштем у

³¹ Двофакторски систем када учествује фактор са седиштем у Р. Србији и седиштем у иностранству. Фактор у двофакторском систему у обавези је да: а) закључи интерфакторски уговор, користећи међународно признат и прихваћен правно технички оквир који су развили *Factor Chain International (FCI)* и *International Factors Group (IFG)* и б) да предузме радње и мере познавања и праћења странке у складу са прописима којима се спречава праће новца и финансирање тероризма.

³² Члан 17., Закона о факторингу, „Сл. Гласник РС“, бр. 62/2013.

³³ Више о обрнутом факторингу видети, Матић, Б. М., Обрнути факторинг – новина у домаћем законодавству, *Право и привреда*, бр. 1-3, 2014, 268-285.

³⁴ Члан 18., Закона о факторингу, „Сл. Гласник РС“, бр. 62/2013.

³⁵ Члан 18. ст.4., Закона о факторингу, „Сл. Гласник РС“, бр. 62/2013.

Р. Србији и одобрењем министарства надлежног за послове финансија може обављати послове факторинга. Инострана банка и инострано привредно друштво се могу јавити једино у пословим међународног факторинга. У економски развијеним привредама у улози фактора најчешће се појављују специјализоване факторинг организације које имају дугу традицију бављења факторинг послом које располажу значајним капиталом. Традиција, капитал, техничко знање и искуство којим располажу факторинг организације, пружају поверење како тренутних тако и потенцијалних клијената. Поред факторинг организација³⁶ као специјализованих институција у улози фактора јавља се пословна банка.³⁷ Пословна банка треба да има водећу улогу развоја факторинг посла у Р. Србији. Банке као институције које су под контролом Народне банке Србије подобне су за вођење факторинг пословања. Послом куповине, продаје и наплате потраживања (факторинг, форфетинг и др.)³⁸ може бавити и банка али уз сагласност централне банке. Појачана контрола од стране централне банке и углед које уживају код тренутних и будућих клијената представљају полазну тачаку развоја факторинг посла на финансијском тржишту Р. Србије.³⁹ Ипак, како факторинг не представља основну делатност банке, а због специфичности факторинг пословања препоручљиво је да факторинг субјект има као своју основну делатност факторинг. У таквим околностима за банку је боље да оснује привредно друштво чија би основна делатност била факторинг пословање (као своју филијалу), која би на финансијском тржишту иступала као самостални субјект.

Као дужник – субјект из основног уговорног односа се може појавити банка, привредно друштво и предузетник са седиштем у Републици, односно лица са седиштем у иностранству, регистрована у складу са домицилним прописима.

³⁶ Компаније које имају развије факторинг пословање у Р. Србији су: 1) Гамико факторинг; 2) Телегруп финанс; 3) Квик факторинг; 4) Фокус фактор Плус и 5) АБЛ фактор.

³⁷ Пословне банке које имају развијено факторинг пословање у Р. Србији су: 1) Банка Интеза; 2) Уникредит банка; 3) ОТП банка; 4) Рајфајзен банка; 5) Societe Generale банка; 6) Ерсте банка; 7) Кредит Агриколе банка и 8) Сбер банка.

³⁸ Чл. 4, Закона о банкама, „Сл. гласник РС“, бр. 107/2005, 91/2010 и 14/2015.

³⁹ Пословне банке повећале су учешће у укупном промету са 72,9% на 81,2% , што је и највеће учешће у посматраном периоду. Банке су забележиле раст промета од 20,1%, што је нижи раст у односу на 2015. годину (38%), при чему је 5 анкетираних банака остварило раст, а 3 банке пад промета у односу на претходну годину. Домаћи факторинг пословних банака је порастао за 19,3%, а инофакторинг за 126,7%, од чега факторинг банака кроз двофакторски систем бележи раст од 147,1%. – доступно на: <http://www.kombeg.org.rs/Slike/UdrFinansijskeOrganizacije/2017/Izvestaj%20o%20ostvareno m%20prometu%20faktoringa%20u%202016%20godini.pdf>, 4.

Да би се једно привредно друштво могло бавити факторинг пословањем неопходно је да испуњава одређене законом прописане услове. Привредно друштво регистровано у складу са позитивним прописима којим се регулишу привредна друштва⁴⁰ може обављати посао факторинга само ако кумулативно испуњава и посебне услове на основу Закона о факторингу и то у погледу : а) висине капитала и б) дозволе.⁴¹ Неопходно је да располаже минималним основним капиталом у износу од 40.000.000 динара.⁴² Министарство финансија издаје одобрење за обављање посла факторинга, док захтев за одобрење може поднети оснивач факторинга или овлашћено лице. Регистар факторинга као јединствена централна електронска база података води се код Агенције за привредне регистре. У регистру се евидентирају издата и одузета одобрења за обављање послова факторинга. Регистар предствала значајан допринос у стварању правне сигурности како на страни уступиоца тако и на страни дужника.

4. ПРАВНИ ОДНОСИ УГОВОРНИХ СТРАНА

4.1. Обавезе и права уступиоца потраживања

Да на фактора пренесе право потраживања као предмет уговора о факторингу представља основну обавезу уступиоца. Продаја потраживања правноваљана само када уступилац фактору да: 1) уговор (оригинал или копија оверена од стране надлежног органа) и/или фактуре и других докумената којима се доказује основ и врши идентификација потраживања и 2) обавештења дужнику да је потраживање продато фактору. Фактору се предаје оригинални уговор или копија уговора, фактура оверена од стране надлежног органа.⁴³ Приликом закључења уговора између уступиоца и фактора сачињава се документ о предаји неопходне документације. Датум продаје потраживања је датум кад је уступилац предао фактору документацију наведену у документу о предаји документације.

Уступилац је дужан да у форми обавештења упозна дужника о продаји потраживања. Обавештење о продаји потраживања сачињава се у писаној или електронској форми,⁴⁴ аналогно томе да се и уговор може сачинити у овим формама. Обавештење садржи информације о: а) уговору о факторингу; б) подацима о фактору којем је дужник у обавези да плати и в)

⁴⁰ Закон о привредним друштвима, „Сл. гласник РС“, бр. 36/2011, 99/2011, 83/2014 - др. Закон, 5/2015 и 44/2018.

⁴¹ Члан 5., Закона о факторингу, „Сл. Гласник РС“, бр. 62/2013.

⁴² Члан 6., Закона о факторингу, „Сл. Гласник РС“, бр. 62/2013.

⁴³ У складу са Законом о јавним бележницима, „Сл. Гласник РС“ бр. 31/119.

⁴⁴ Чл. 24., Закона о факторингу „Сл. Гласник РС“, бр. 62/2013.

инструкцијама за плаћање. Обавештење може бити учињено за сва потраживања која су предмет уговора о факторингу и то без обзира да ли у време закључења уговора она постоје или не. Ако се обавештење односи на једно или више постојећих потраживања мора поред основних елемената садржати и: а) број фактуре; б) износ потраживања и в) валуту плаћања. По добијеном обавештењу о продаји потраживања дужник је у обавези да потраживање исплати фактору.

Из разлога да се потраживање преноси правним послом које у својој основи има елементе цесије, примењују се сва правила која важе за њу.⁴⁵ Дужник има право на све приговоре према фактору које би имао према свом повериоцу из основног посла.⁴⁶ Право на приговоре према фактору, дужник стиче у тренутку када му се од стране уступиоца достави обавештење.

Уступилац има обавезу да фактору исплати трошкове које је он има приликом наплате пренетог му предмета потраживања, као и да плати провизију (цену) за услуге.⁴⁷ Исплатом потраживања уступиоцу, дужник се не ослобађа обавезе према фактору ако је пре исплате обавештен о продаји потраживања, а уступилац без одлагања такву исплату мора пренети фактору.⁴⁸

Обавезе уступиоца према фактору не престају исплатом потраживања. Уступилац одговара фактору за основаност и вредност потраживања која су предмет уговора о факторингу. Уступилац гарантује да продата потраживања су ослобођена залогне, приговорне, теретне и осталих права трећих лица, односно да су по свим основама неспорна, осим ако није другачије уговорено. Ако је продато потраживање оптерећено залогом, или на било који начин оспорено од стране дужника или трећег лица, а уговором о факторингу није искључена гаранција уступиоца, фактор има право регреса од уступиоца чак и у случају када је уговорен факторинг без регреса.⁴⁹

Уступилац доказује да потраживање као специфична роба нема правних недостатака, да на предмету уговора трећа лица немају установљених права или захтева, тј. да је потраживање чисто.⁵⁰ Права и захтеви трећих лица могу потицати из претходног односа, на пример добављача према продавцу из основног посла по основу испоручене а неплаћене робе на којој је задржао право продужене својине, као и из односа

⁴⁵ Милосављевић, М., Факторинг – са посебним погледом на законско решење у Републици Србији, *CIVITAS* бр. 7 ММХIV, 183.

⁴⁶ Васиљевић, М., *нав. дело*, 372.

⁴⁷ Милосављевић, М., *нав. дело*, 183.

⁴⁸ Марковић, В., Уговор о факторингу у праву Републике Србије, *Правни Записи*, год. V бр. 2. 2014, 499.

⁴⁹ Члан 29. ст. 3., Закона о факторингу, „Сл. Гласник РС“, бр. 62/2013.

⁵⁰ Марковић, В., *нав. дело*, 500.

других поверилаца који су продавцу одобрили зајам у замену за конституисање заложног или другог права обезбеђења на роби или потраживању које продавац стекне продајом робе.⁵¹

Порески третман губитка који има при преносу потраживања на фактора за уступиоца потраживања велики значај. Губитак од продаје потраживања (разлика номиналног износа потраживања и наплаћеног износа од фактора) признаје се као расход у пореском билансу у износу који је исказан у билансу успеха уступиоца потраживања, сачињеног у складу са Међународним стандардима финансијског извештавања (IFRS)⁵² и Законом о рачуноводству,⁵³ а уколико су у питању обвезници пореза на добит правних лица који не примењују IFRS, у складу са Правилником о начину признавања и процењивања имовине, обавеза, прихода и расхода малих правних лица и предузетика.⁵⁴

4.2. Обавезе и права фактора

Преузимање и плаћање накнаде уступиоцу за купљено потраживање је основна уговорна обавеза фактора. Општа правила облигационог права која се односе на место, време и начин плаћања накнаде примењују се у целости. Места испуњења је уговорено место, и најчешће је то место у коме се налази банка уступиоца. Време испуњења се може уговорити периодично на одређени дан, или у одређеном интервалу за потраживања која до тог времена буду пренета на фактора или ће исплаћивати сваку фактуру након што је пошаље уступилац.⁵⁵ Плаћање у доцњи повлачи одговорност фактора за накнаду штете по општим правилима облигационог права, тј. на плаћање затезне камате. Износ накнаде за купљено потраживање је увек нижи од номиналног износа означеног на фактури уступиоца према дужнику умањен за износ недоспелих камата, ризик посла и зарада или провизија фактора.⁵⁶ Износ задржаних средстава не би требало да пређе укупан износ од 30% од номиналног износа који се купује.⁵⁷ Фактор наплату доспелих потраживања врши у своје име и за свој рачун.

⁵¹ Вукадиновић, Р., *Међународно пословно право*, Крагујевац, 2012, 764.

⁵² Доступно на:

<http://www.mfin.gov.rs/UserFiles/File/MRS/2014/IFRS/IFRS%201.pdf>

⁵³ „Сл. Гласник РС“ бр. 62/2013 и 30/2018.

⁵⁴ Члан 16а, Закона о порезу на добит правних лица, „Сл. Гласник РС“, бр. бр. 25/2001, 80/2002, 43/2003, 84/2004, 18/2010, 101/2011, 119/2012, 47/2013, 108/2013, 68/2014 – др. закон, 142/2014, 91/2015 – аутентично тумачење, 112/2015 и 113/2017)

⁵⁵ Марковић, В., *нав. дело*, 500.

⁵⁶ Васиљевић, М., *нав. дело*, 372-373.

⁵⁷ Факторинг услугу можете реализовати на више начина:

Обавеза фактора је да савесно управља откупљеним потраживањима. Фактор у складу са начелом пажње доброг привредника управља откупљеним потраживањима. Обавезе које предузима може предузимати једино са пажњом доброг привредника, па самим тим и степен одговорности фактора је повећан. Фактор да би савесно управљао откупљеним потраживањем предузима скуп радњи које обухватају и обавезе обухваћене услужном функцијом факторинга.⁵⁸ Уговором се може предвидети да фактор обавља и послове које су у вези са уговором о факторингу, као што су послови евидентирања потраживања, билансирање потраживања, књижење, обрачун пореза итд. Фактор предузима све правне и фактичке радње ради наплате потраживања. Радње које предузима разликује се у зависности да ли је уговорен прави или неправи факторинг. Уколико је уговорен прави факторинг фактор преузима обавезу да сноси ризик наплате пренетих потраживања, док у случају неправог факторинга преузима обавезу само наплате потраживања,⁵⁹ с тим да може да прихвати и одговорност за наплату потраживања. Без обзира да ли се ради о правом или неправом факторингу фактор наплату доспелих потраживању увек врши у своје име и за свој рачун.⁶⁰

Факторинг уз дисконт - финансирање се спроводи тако што се на ваш рачун одмах исплати укупна вредност фактуре умањена за дисконт,

Факторинг уз аванс - на ваш рачун се одмах исплати уговорени износ аванса (који обично износи од 75% - 95% вредности фактуре), умањен за факторинг накнаду. Преостали део вредности фактуре, умањен за факторинг камату обрачунату на износ аванса, исплаћује се на ваш рачун након доспећа фактуре, односно измирења обавеза од стране дужника.

Дисконт недоспелих рата по платним картицама БИБ-је „авансна исплата“ (дисконтовање) по недоспелим ратама по основу продаје на рате платним картицама издатим од банке.

Факторинг сектор може вршити реализацију кредита на бази потраживања, уступљених потраживања, закупа, залога, меница и то:

Кредит на бази уступљених потраживања: представља пласман где средство наплате може бити по основу цесија/ залога потраживања/ валутираних меница.

Кредит на бази потраживања: представља пласман дат на основу очекиваних прилива од постојећих или будућих потраживања. Доступно на: <http://www.banaintesa.rs/privreda/factoring.812.html>

⁵⁸ Фактор се стара о потраживању уступиоца, што чини вођењем књиговодства дужника на основу инкасо овлашћења, вођење књиговодства међусобних односа и предузимање других радњи према дужнику и трећим лицима (достављањ опомена сл.), - Марковић, В., *нав. дело*, 501.

⁵⁹ Фактор има право да захтева намирење од дужника, уступиоца или од обојице у исто време, у границама одговорности дужника и уступиоца, ако није другачије уговорено

⁶⁰ Члан 27., Закона о факторингу, „Сл. Гласник РС“, бр. 62/2013.

Једна одмогућих уговорних обавеза фактора је да испита финансијску способност дужника. Финансијску способност дужника фактор испитује на основу добијених података од њега и на основу увида у базу података о дужниковој задужености, а све уз писмену сагласност дужника.⁶¹

Када је уговором предвиђен факторинг са регресом, на страни фактора је обавеза да обавести уступиоца да наплата потраживања није извршена. Фактор о овоме обавештава уступиоца промтно и то у року од осам дана од дана доспелости потраживања. Након оствареног регреса фактора према уступиоцу, фактор је дужан да потраживање врати уступиоцу.⁶²

На основу примљене документације о потраживању при закључењу уговора, која има својство веродостојне исправе и самог уговора, фактор има право да пред надлежним судом у својству извршног повериоца покрене поступак извршења против дужника.⁶³

Фактор има обавезу да води уредну и ажурну евиденцију откупљених потраживања, коју је дужан показати надлежним органима у поступку надзора над обављањем послова факторинга.⁶⁴ На основу чл. 28. ст.1., Закона о факторингу и Одлуке Народне банке Србије⁶⁵ фактор доставља статистичке податке о имовини и обавезама. Статистичке податке ио имовини и обавезама фактор доставља квартално на прописаним обрасцима. Фактор статистичке податке доставља. Обавеза фактора да евидентира и обради податке о стању и о осталим променама вредности своје имовине и обавеза, који су класификовани према инструментима у активи и пасиви, према секторима, као и према рочности и валути.⁶⁶ Фактор је обавезан да, за сваку хартију од вредности која се на крају извештајног периода налази у његовој активи, евидентира и обради податке о ISIN броју,⁶⁷ матичном броју њеног

⁶¹ Милосављевић, М., *нав. дело*, 185.

⁶² Члан 16. ст. 3 и 4., Закона о факторингу, „Сл. Гласник РС“, бр. 62/2013.

⁶³ Марковић, В., *нав. дело*, 502.

⁶⁴ Члан 28. ст. 1., Закона о факторингу, „Сл. Гласник РС“, бр. 62/2013.

⁶⁵ Одлука о достављању Народној банци Србије статистичких података о имовини и обавезама привредних друштава која се баве пословима факторинга и форфетинга, „Службени гласник РС“, бр. 35/2012 и 28/2013, доступно на: https://www.nbs.rs/internet/latinica/20/statistika/factoring_i_forfeting_dostavljanje_podataka.p df

⁶⁷ Јединствена индетификациона ознака финансијског инструмента у складу са међународним стандардом ISO 6166. број се састоји од комбинације низа словних знакова и бројева, којима се индетификује земља издавања финансијских инструмената, издавалац, врста финансијских инструмената и друга битна обележја тог финансијског инструмента, доступно на: <http://www.crhov.rs/index.cfm?Opcija=17&jezik=cir>

издаваоца, рочности, валути и стању, као и о укупном броју комада хартија од вредности које имају исти ISIN број. Фактор израђује: 1) извештај о потраживањима и обавезама факторинг и/или форфетинг компаније, по секторима и 2) преглед стања хартија од вредности у активи факторинг и/или форфетинг компаније.

Императивност одредби закона не предвиђају могућност диспозитивног понашања фактора, а то пре свега јер се ради о субјекту који се бави финансијским трансакцијама. Новчаном казном у износу од 100.000 до 2.000.000 динара казниће се за прекршај банка и привредно друштво ако: 1) обављају послове факторинга супротно условима прописаним законом; 2) пријаву за упис у регистар привредних субјеката не поднесе у року прописаним законом; 3) обавља послове факторинга у међународном двофакторском систему супротно условима прописаним законом; 4) обавља послове факторинга без закљученог уговора; 5) закључи више уговора о факторингу који имају за предмет продају истог, целог потраживања са више од једним фактором и 6) не води уредну и ажурну евиденцију или исту не покаже у поступку надзора над обављањем послова факторинга. Пооштрена одговорност не значи само одговорност фактор као правног субјекта већ она постоји и за лица које раде у њему. Одговорно лице у банци и привредном друштву казниће се новчаном казном од 5.000 до 150.000 динара. Предузетник ће се казнити износом од 10.000 до 500.000 динара ако: 1) обавља послове факторинга без закљученог уговора и 2) закључи више уговора о факторингу који имају за предмет продају истог, целог потраживања са више од једним факторинг друштвом.

Strahinja MILJKOVIĆ, LL.D.

Assistant Professor, Faculty of Law,

University of Priština temporarily settled in Kosovska Mitrovica

LEGAL RELATIONS WITH THE FACTORING CONTRACT IN THE LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF SERBIA

Summary

Factoring is a financial service for the sale of an existing unrecognized or future short-term cash receivable arising from a contract for the sale of goods or the provision of services at home and abroad. The subject of the factoring contract may be any existing short-term or future, whole or partly, short-term cash receivable arising from a contract for the sale of goods or the provision of services concluded between legal entities and entrepreneurs. In this paper, emphasis is placed on the reciprocity of the rights and obligations of factors and creditors of claims and envisaged by positive legal solutions.

Keywords: factoring, factoring contract, factor, assignee, rights, subject of contract, receivables, obligations, law.

LITERATURA

Borgia, J. D., Burgess, O. D., and Shank, T., Factoring Accounts Receivable for Small-Business Customers, *Commercial Lending Rev.* 38., March 2003.

Матић, Б. М., Обрнути факторинг – новина у домаћем законодавству, *Право и привреда*, бр. 1-3, 2014.

Горенц, В., *Уговор о факторингу*, Загреб, 1988.

Зиндовић, И., Правна природа и односи из уговора о факторингу, *Гласник права*, год. II, бр. 1., 2011.

Kerkovic M. T., and Mihajlov D. K., Factoring in the Changing Environment: Legal and Financial Aspects / *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 44, 2012.

Керковић, М. Т., Уговор о факторингу у преднацрту грађанског законика.

Марковић, В., Уговор о факторингу у праву Републике Србије, *Правни Записи*, год. V бр. 2. 2014.

Милосављевић, М., Факторинг – са посебним погледом на законско решење у Републици Србији, *CIVITAS* бр. 7 MMXIV

Васиљевић, М., *Трговинско право*, Београд, 2011.

Вукадиновић, Р., *Међународно пословно право*, Крагујевац, 2012.

Ђорђевић, Б., Тржишни потенцијали националног и међународног факторинга у Србији, *Банкарство*, бр. 1-2008.

Извештај о оставреном промету факторинга у 2016. години, Привредна комора Србије.

АКТИ:

UNIDROIT Convention on International Factoring, Ottawa, 28 May 1988.

Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма, „Сл. гласник РС“, бр. 20/2009, 72/2009, 91/2010 и 139/2014.

Закон о спољнотрговинском пословању, „Сл. гласник РС“, бр. 36/2009, 36/2011 - др. закон, 88/2011 и 89/2015 - др. закон.

Закон о банкама, „Сл. гласник РС“, бр. 107/2005, 91/2010 и 14/2015.

Закон о привредним друштвима, „Сл. гласник РС“, бр. 36/2011, 99/2011, 83/2014 - др. Закон, 5/2015 и 44/2018.

Закон о факторингу, „Сл. Гласник РС“, бр. 62/2013.

Законом о јавним бележницима „Сл. Гласник РС“ бр. 31/119.

Закона о порезу на добит правних лица, „Сл. Гласник РС“, бр. бр. 25/2001, 80/2002, 43/2003, 84/2004, 18/2010, 101/2011, 119/2012, 47/2013, 108/2013, 68/2014 – др. закон, 142/2014, 91/2015 – аутентично тумачење, 112/2015 и 113/2017).

Одлука о достављању Народној банци Србије статистичких података о имовини и обавезама привредних друштава која се баве пословима факторинга и форфетинга, „Службени гласник РС“, бр. 35/2012 и 28/2013.

ИНТЕРНЕТ ДОМЕНИ:

www.unidroit.org/instruments/factoring
<http://www.unidroit.org/status-1988-factoring>
<http://www.kombeg.org.rs/Slike/UdrFinansijskeOrganizacije/2017/Izvestaj%20o%20ostvarenom%20prometu%20faktoringa%20u%202016%20godini.pdf>
<http://www.kombeg.org.rs>
www.jura.kg.ac.rs/gp
www.academia.edu/28593161/UGOVOR_O_FAKTORINGU_U_PREDNACRTU_GRADJANSKOG_ZAKONIKA_SRBIIJE
https://www.nbs.rs/internet/latinica/20/statistika/factoring_i_forfeting_dostavljanje_podataka.pdf
<http://www.crhov.rs/index.cfm?Opcija=17&jezik=cir>
<https://fci.nl/en/about-factoring/statistics>
<http://www.mfin.gov.rs/UserFiles/File/MRS/2014/IFRS/IFRS%201.pdf>